

4. Basel rewrites capital rules for banks [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://www.ft.com/cms/s/0/6c6b672a-be7e-11df-a755-00144feab49a.html>>.

5. Progress report on the economic and financial actions of the London, Washington, and Pittsburgh G20 Summits prepared by Korea, Chair of the G20, July 20, 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.g20.org/pub_communiques.aspx>.

6. Solana Javier. The Cracks in the G-20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://www.project-syndicate.org/commentary/solana5/English>>.

7. The G20 Toronto Summit Declaration, June 26-27, 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.g20.org/Documents/g20_declaration_en.pdf>.

Отримано 1.10.2010. ХДУХТ, Харків.

© В.В. Гончаренко, О.Л. Климко, А.А. Пожар, 2010.

УДК 338.439.5 (477)

Л.М. Березіна, канд. екон. наук (ПДАА, Полтава)

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВЗАЄМОВІДНОСИН ПІДПРИЄМСТВ АПК У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Розглянуто перспективи розвитку аграрного сектору України, удосконалення взаємовідносин підприємств АПК в умовах євроінтеграції. Подано характеристику стану виробництва сільськогосподарської продукції та сировини як джерела насичення агропродовольчого ринку власними товарними ресурсами, забезпечення їх конкурентоспроможності. Приділено увагу необхідності адаптації аграрної політики України до вимог ЄС.

Рассматриваются перспективы развития аграрного сектора Украины, совершенствования взаимоотношений предприятий АПК в условиях евроинтеграции. Дана характеристика состояния производства сельскохозяйственной продукции и сырья как источника наполнения агропродовольственного рынка собственными товарными ресурсами, обеспечения их конкурентоспособности. Уделено внимание необходимости адаптации аграрной политики Украины к требованиям ЕС.

The prospects of agrarian sector of Ukraine development, improvement of agro-industrial complex enterprises mutual relations in the conditions of European integration are considered. Is given the description of agricultural goods and raw material production state as a source of agrarian food market saturation by own commodity resources, provision of their competitiveness. Attention is spared on the necessity of agrarian policy of Ukraine adaptation to the requirements of European Union.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Географічне сусідство та тісні економічні зв'язки України з країнами Європи дають підстави сподіватися на значні перспективи розвитку національної економіки в умовах євроінтеграції. Важливу роль у зазначених процесах відіграють підприємства АПК, що вимагає дослідження стану та розвитку організаційно-економічних взаємовідносин між ними. Результати такого дослідження можуть бути використані під час формування концепції аграрної політики уряду в контексті вступу України до Європейського Співтовариства. Зазначені аспекти проблеми міцно пов'язані не лише з науковими, а й практичними завданнями, у першу чергу, з необхідністю складання довготермінових прогнозів впливу аграрної політики країн ЄС на реформування структури взаємовідносин підприємств АПК з метою оптимізації аграрного виробництва в Україні, розвитку національного агропродовольчого ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній економічній літературі існує чимало публікацій, у яких розглянуто перспективи розширення інтеграції сільського господарства України та країн ЄС. Серед зазначених робіт чільне місце посідають наукові розвідки П.Т. Саблука [1], М.Й. Маліка, В.Л. Валентинова, В.М. Рабштини, а також власні дослідження автора [2–3]. Разом з тим, залишається невирішеним такий аспект проблеми, як вплив євроінтеграційних процесів на розвиток взаємовідносин підприємств АПК, який і досліджується в цій статті.

Мета та завдання статті – висвітити світовий досвід оптимізації виробництва основних видів сільськогосподарської продукції та перспектив його впровадження підприємствами АПК; аналіз стану аграрного виробництва та єдиної аграрної політики країн ЄС; дослідження проблем та шляхів їх вирішення щодо оптимізації організаційно-економічних взаємовідносин підприємств АПК.

Виклад основного матеріалу дослідження. У світовій практиці маркетинг має велике значення для будь-яких сільськогосподарських виробників, які, маючи стабільні споживчі ринки, користуються послугами спеціалізованих структур, що забезпечують для них функції маркетингу. Крім того, поширеною є практика об'єднання суб'єктів агропродовольчого ринку, створення кооперативів і просування власної продукції до кінцевого споживача.

В Україні традиційним є виробництво плодоовочевої продукції. Нині обсяги виробництва забезпечуються дрібними господарями, яким набагато складніше знайти ринки збуту, що вимагає опрацювання індивідуальних систем реалізації, забезпечення їх економічної

ефективності. Виробництво плодоовочевої продукції має сезонний характер, а ринок потребує її протягом року. В Україні проблема відповідності наявної продукції існуючому споживацькому попиту вирішується шляхом продажу свіжої продукції в сезон збирання врожаю та переробки решти в консервовані продукти, чи тривалого зберігання, що здійснюється низкою підприємств АПК [1].

Організація забезпечення ринку свіжою продукцією протягом року зумовлює необхідність функціонування гуртової ланки підприємств роздрібною торгівлі, створення заготівельних пунктів у різних регіонах країни. Організаційно-економічні аспекти координації дій згаданих суб'єктів – підприємств АПК – з метою формування пропозиції на ринку посилюють проблему формування ефективних відносин між ними та адаптації до швидкозмінюваних зовнішніх умов.

Переважну частину функцій з переробки сільськогосподарської продукції й сировини та просування готових продуктів харчування на ринок тривалий час виконувала система заготівельно-переробного комплексу споживчої кооперації, яка нині працює вкрай неефективно. Варто наголосити, що це перешкоджає виробникам реалізовувати продукцію, послаблює мотивацію і зумовлює тенденцію до спаду обсягів виробництва не лише плодів і овочів, але й решти сільськогосподарської продукції та сировини.

Важливим чинником підвищення конкурентоспроможності підприємств АПК та оптимізації їх взаємозв'язків є забезпечення належної якості продукції. Основним шляхом підвищення врожайів та забезпечення якості на рівні, що відповідає вимогам євроінтеграції, є впровадження продуктивних технологій виробництва та переробки як продукції рослинництва, так і тваринництва.

У тваринницькій галузі аграрного виробництва України сьогодні найважливішою є проблема збереження поголів'я худоби та птиці, поступове його збільшення, розвиток кормовиробництва для тваринництва. Нині понад 70% поголів'я тварин утримується для виробництва м'яса в господарствах населення, фермерських господарствах, сільськогосподарських підприємствах. Отже, добробут зазначених категорій господарств визначається їх здатністю до ефективного ведення тваринництва. Від рівня розвитку тваринницької галузі залежать і показники інших формувань АПК – м'ясопереробних підприємств, що теж визначає необхідність удосконалення взаємовідносин таких суб'єктів ринку. Потребує поліпшення генетична база поголів'я, що вимагає значних інвестицій та широких наукових досліджень. Упровадження сучасних технологій

кормовиробництва потребує удосконалення систем використання добрив для отримання кормів.

Обмежений доступ української тваринницької галузі на міжнародні ринки значною мірою зумовлюється недосконалістю механізмів взаємовідносин підприємств, причетних до цих процесів.

Потребують посилення заходи, спрямовані на оптимізацію процесів реалізації тварин, організацію публічних торгів та аукціонів у регіонах України.

Нині в Україні відсутня чітка класифікація продукції м'ясопереробних підприємств, а стандарти та технології її виробництва переважно не відповідають євроінтеграційним процесам. Проблема поглиблюється відсутністю сертифікованих державних лабораторій визначення якості тваринницької продукції та сировини. Обмеженим є доступ безпосередніх виробників до необхідної інформації стосовно стандартів якості, екологічної безпеки виробництва продукції тощо, що має знайти відображення у процесах удосконалення взаємовідносин підприємств АПК [2].

Європейські країни для України виступають у ролі важливих торгових партнерів, одночасно є активними конкурентами українських експортерів на основних ринках збуту. Крім того, Європа є для України джерелом ефективних технологій у царині виробництва та торгівлі продукцією аграрного сектору, що варто враховувати підприємствам АПК під час розбудови взаємовідносин.

Перспективи розвитку сільського господарства, географічне сусідство та тісні економічні зв'язки європейських країн з Україною, які дедалі зміцнюються, роблять Європу об'єктом пильної уваги операторів українського агропродовольчого ринку і відповідно сукупності підприємств АПК.

У цей час у сільській місцевості, а це близько 90% усієї території ЄС, проживає більше половини жителів країн Євросоюзу, більшість яких прямо чи опосередковано пов'язані з сільськогосподарським сектором (дані Європейського статистичного відомства Eurostat).

Незважаючи на відносно малу частку, яку посідає сільське господарство в загальному ВВП ЄС (у 2009 р. – близько 3%), роль цього сектору економіки у країнах-членах значуща і визначається тим, що аграрний сектор країн ЄС забезпечує продовольчу безпеку майже півмільярда людей, що мешкають у країнах Євросоюзу. Крім того, сільське господарство прямо стосується економічних інтересів мільйонів людей, задіяних у виробництві, переробці та торгівлі сільськогосподарською продукцією. Воно міцно пов'язане з такими

суспільно важливими завданнями, як розподіл натуральних ресурсів, підтримання економічного стану, збереження сільських ландшафтів тощо. У цьому аспекті функціонування та розвиток сільськогосподарського сектору в ЄС є предметом особливої турботи як національних урядів країн-членів, так і наддержавних загальноєвропейських органів.

У 1962 р. була опрацьована Єдина сільськогосподарська політика країн Європейського Економічного Співтовариства, яка полягала у всебічній підтримці фермерських господарств та забезпеченні самодостатності внутрішнього сільгоспвиробника. У межах Єдиної сільськогосподарської політики був створений спеціальний фонд підтримки та гарантій сільгоспвиробникам. Такий фонд складав 50% бюджету ЄС і спрямовувався на пряме та опосередковане субсидування фермерів, реструктуризацію виробництва та управління, упровадження нових технологій виробництва тощо. Єдиною сільськогосподарською політикою з самого початку передбачалася складна система цін на продовольство: країна-член проводила закупівлі сільгосппродукції за гарантованими цінами, що забезпечували покриття виробничих витрат, а потім продукти харчування продавалися на внутрішньому ринку за роздрібними цінами, доступними для споживачів. Крім того, передбачалися споживчі дотації на придбання продуктів харчування. Була сформована система інтервенційних закупівель та складів сільгосппродукції.

Досвід країн-членів ЄС є надзвичайно важливим для України, що має значний вплив на визначення напрямів використання внутрішніх ресурсів та здатність підприємств АПК скористатися власними перевагами. Досягнення високого рівня взаємовідносин підприємств АПК сприятиме інтеграції України до світового економічного співтовариства.

На наш погляд, уряд України має розглядати сільське господарство як стратегічний сектор, що потребує значної державної підтримки. Але, як свідчить практика, за останні декілька років втручання держави в аграрну сферу економіки виявилось неефективним. Відсутність політики держави щодо удосконалення взаємовідносин підприємств АПК разом з неадекватним втручанням уряду в агробізнес та недосконалістю ринкової інфраструктури призвели до надзвичайно низького рівня господарювання агропродовольчого сектору [3].

Членство в СОТ вимагає адаптації агропродовольчої політики до вимог існуючих угод стосовно сільського господарства, санітарних

та фітосанітарних заходів, що в Україні потребує інституційних реформ та подальшого удосконалення організаційно-економічних взаємовідносин підприємств АПК.

Перспективи українського аграрного виробництва в контексті євроінтеграції певною мірою базуються на родючості ґрунтів (де переважають чорноземи) та запасах ресурсів, необхідних для здійснення природокористування. Сучасні дослідження переконують, що потенціал розвитку аграрного виробництва цілком визначається натуральним фізичним запасом ресурсів, сукупність яких можна розглядати з позицій аграрного підприємства як потенційну можливість реалізації мети його діяльності. Проте можливість досягнення результатів діяльності аграрних підприємств, що задовольняють потреби споживачів на ринку, залежить від досконалості механізмів взаємовідносин суб'єктів АПК.

Висновки. Підсумовуючи викладене, слід наголосити, що Україна має потужний ресурсний потенціал аграрного сектору, але організаційно-економічний механізм його використання недосконалий, що стримує розвиток взаємовідносин підприємств АПК та негативно відбивається на участі української економіки в євроінтеграційних процесах.

Подальші наукові розвідки мають передбачати дослідження ролі системи споживчої кооперації у формуванні євроінтеграційних зв'язків України, забезпечення агропродовольчого ринку власними товарними ресурсами.

Список літератури

1. Саблук, П. Т. Формування міжгалузевих відносин: проблеми теорії і методології [Текст] / П. Т. Саблук, М. Й. Малік, В. Л. Валентинов. – К. : ІАЕ, 2002. – 294 с.
2. Березін, О. В. Стан та шляхи підвищення ефективності заготівельної галузі споживчої кооперації України [Текст] : монографія / О. В. Березін, Л. М. Березіна, Н. В. Бутенко. – Полтава : ПУСКУ, 2007. – 193 с.
3. Березіна, Л. М. Удосконалення організаційно-економічних відносин підприємств АПК як чинник забезпечення продовольчої безпеки країни [Текст] / Л. М. Березіна // Національна економіка у сучасній глобальній економічній системі: механізми функціонування, динаміка, економічна безпека : міжнар. наук.-практ. конф. [матеріали] – Полтава : ПУСКУ, 2010. – С. 120–122.

Отримано 1.10.2010. ХДУХТ, Харків.
© Л.М. Березіна, 2010.